

SORGIN - IDAZTIJA

Bein baten «Irakorta» basetxeko mutillari, basotik etxerantza etorrela bide-ertzian lamiña bat agertu yakon. Eta lamiña arek, mutillari, abegi ona eginda, irribarrez esan eutson:

—Morrosko, «Irakorta» basetxeko semia al-az?

—Bai, angua edo naz —erantzun eutson mutillak—. Antxe jayorikua nazala esaten dabe-ta... Zergaitik itanduten daustazu?

—Eure aitaren seme bateri aspaldiz bezuza bat egin gurean nagualako.

—Bezuza egin gurean?...

—Bai, eztok gura ala?

—Ona izan ezkeru artu be...

Orduban lamiñiak, eskumako eskuba bularreratuta bijotzaren ganetik azal-gorridun idazti dotore bat atara eban; eta bezuzatzat emoten eutsola-ta, mutillari eskiñi eutson. Eta mutillak, polit eta eder ertxita, pozez artu eutson. «Auxe gauza polita, auxe bezuza ederra!» —esaten eban—.

Irakurteko zabaldu ebanian baña, gelduta geratu zan, idaztijaren orrijetan itsu-larrosa pilloak aurkitu ebazalako.

—Gauziaren bakanat! —esaten eban—. Onek itsu-larrosok idazti onek zer dala-ta daukoz? Larrosatxu oneik... onez ala txarrez iminijak ete-dira...? Ene, olakorik! Loratxu onetzaz esakun berezija ba-da ba...

Itsu-larrosa larrosa
etzara eder larrosa,
loria dozu txikija
ta arantza dozu zorrotza.

Eta «Irakorta»ko mutil gastiak, bertso-esakun au ulertu gurean itun eta oldozkor jarri zan. Lamiñiak baña, mutillari, eztara be astirik euki ez egijan, begirakune zorrotz bat eginda, ben-ben esan eutson:

—Tirok, tirok: buru auste geyago barik ekak idazti ori, izki dotorez ederto apainduta bigurtuko duat-eta...

Mutillak, idaztija aiko-maiko barik emon eutson; eta lamiñiak, beriala eskubitorretik arantza zorrotz bategaz odola atarata, idaztijaren orri zurijetan odolez izki bakan batzuk egin ebazan. Gero, idatzi ostian barrero be mutillaren eskubetan imiñi eban. Eta etxerarte

ez-egijala zabaldu esan eutson, etxeko leyorik txikijenian gauero illargitan irakurri egijala, arren egiñaz.

Ganeko egunetan gixagaxo andijak, lamiñaren onu-esanak aintzat artuta, iñun diran gaiztakerijak egiten ebazan. Ori zala-ta, auzoetakuen aogozagarri biurtu zan. Len ain ona izan zan gaztia ainbestian gaiztotutia, ezin ixan eben ulertu. Gauza bakanak egiten ebazalata, sorgin-gaizkiñak euren erara erabillela esaten eben batzuk, eta gabaren illuntasunaz batera mundu-ziar axetan ibilten zala ta abar.

Egun baten baña, «Itxu-larrosa larrosa» esakunaz gomutauta, gure mutillak, egin ebazan txarkeri gustijakaz damututa, lamiñaren idaztija erre kara jaurti eban. Illuntzijan etxeratu zanian baña, erre kara jaurtiriko idaztija, bere gelako mai-ganian aurkitu eban. Bijaramonian, gar-artera jaurti eban, eta orduan be, gelako mayan aurkitu eban.

Jazokun ain bakan eta arrigarrijaz ikaratu zan eta buruko ule gustijak zutik ebazala, mendirantza arinka abijau zan.

An, mendi galurrean, aguretxu bat, otoitz egiten bular-joka iñardubala ikusi eban. Eta, «ni gaiztoa ta ori deuna» bere kolkorako esanda, aguretxuaren aurrian belaunbikotu zan. Eta jazoriko gustija negarrez edestu eutson; beratzaz erruki zedilla arren egiñaz. Bitartian, aguretxubak otoitz egiten eban.

Arako baten, eremutar arek, mutillari, begirakune gozo ta abegi argija eginda, abots leunez esan eutson:

—Zutundu adi, jagi adi, gaste; neu be eu lakoxe bat baño enok ba ta. Ez egik negarrik. Zoritxar orretatik aldentzeko bidian oraintxe jarriko aut-eta. Ara «sorgin-idazti» ori, Jon deun aurreko gabian sugartara jaurti biar dok; eta gero (atzamarra mendi batera zuzenduta) mendi orretara igo ta bertako gurutzaren ofietan gau osuan otoitz egin biar dok. Ulertu ondo baña, bidia-gora oyala santzuak, ujujuak eta iñun diran soñuak entzungo dozak; gaizkin gustijak eure aurka gogor jagiko diralako. Ik baña, ez jaramon, bidian aurrera zuzen jarraitu ta entzunikua ondo betetu... Ori egin ostian ikusiko dok «sorgin-idaztiaz» batera gaizkin gustijak zein bat-batez alden-duko diran...

Mutillak dana egingo ebala agindu eutson. Eta esan eta egin, urrengo Jon deunaren aurreko gabian, eremutarraren esan gustijak betetu ebazan; eta gauza gustijak, arek iragarri ebazan lez jazo eiziran. Eta aurrerantzaian, «Irakorta» basetxeko mutilla on-ona ixan ei zan.

Mañariko